

La nueva generación

La nueva generación sabe que ha de hacer algo y que, ante todo, ha de deshacer mucho. Y si no se pone desde luego manos a la obra en punto a lo de deshacer, es que, a la verdad, no está segura de lo que debe edificar en substitución de aquello que se siente dispuesta a destruir.

He aquí las consideraciones del actual estado de los espíritus sugiere a un periodista francés. El mundo, en este fin de siglo, se halla completamente falto de ideas, y sólo por ideas generales ha progresado siempre la humanidad. Un fenómeno que todo lo domina, es que las sociedades sólo han encontrado el orden necesario a su existencia en una idea universalmente aceptada, la cual, en su expansión, creaba un organismo bastante fuerte para resistir por largo tiempo todos los embates. Hubo un mundo helénico, un mundo latino, un mundo cristiano, un mundo feudal. Cada uno de estos mundos fundaba su fuerza en una idea, en una concepción de la vida. ¿Qué concepción existe hoy para dar fuerza a un pueblo o a una raza? Todas las ideas antiguas se desmoronan y desaparecen, y no queda en pie más que una vaga idea de justicia social. Pero esta idea, nacida de una concepción materialista de la vida, está todavía sin fuerza y no ofrece grandes esperanzas, porque se ciñe a una mera distribución de bienes e ignora el sacrificio al ideal y a la jerarquía, sin los cuales nada bueno pudieron nunca hacer los hombres para los hombres.

Efectivamente, el momento actual del pensamiento joven es, en apariencia, poco menos que el de un verdadero nihilismo.

Cuando de aquí a dos o tres siglos nos decía uno de los más autorizados representantes de aquel pensamiento entre nosotros se estudie nuestra época, y se vea por qué hombres y por qué sistemas nos hemos dejado gobernar políticamente, nuestros descendientes o se resistirán a dar fe a la evidencia histórica, o formarán de nosotros pobrísima idea.

Pocas almas jóvenes dejarán de adherirse a esa triste reflexión, y menos aún las habrá que por evidentes, por entusiastas que sean, osen dar un paso más adelante para afirmar concretamente su fe en hombres y en sistemas que puedan ventajosamente substituir a los que dan materia a juicios tan amargos,

No faltan temperamentos generosos que, por una especie de pudor moral, se indignan de la acusación de falta de ideales lanzada contra las nuevas generaciones, y afirman valientemente la existencia de un gran ideal latente en nosotros. Tal afirmación, sana y profunda, es nuestro único orgullo, nuestra defensa. No; no debemos sufrir, que porque no acertemos a condensar nuestras aspiraciones y nuestros anhelos en una palabra como la de razón, que empequeñecieron nuestros abuelos, o la de libertad, que han desacreditado nuestros padres, se nos tenga por espíritus apagados, por pozos secos, por perdurablemente inepto e impotentes. No; mucho sentimos vibrar y moverse en nosotros, mucho anhelamos y presentimos, mucho tenemos que decir y mucho podemos hacer. Si lo diremos nosotros con nuestra propia terminología, si lo haremos nosotros con nuestras propias manos, no lo sabemos ni importa gran cosa; porque sentimos bien intensamente que nuestra infabilidad no es infecunda, que llevamos en nosotros gérmenes de grandes ideales y de poderosas energías, y que aún cuando sean los futuros hombres quienes hagan las futuras cosas, estas cosas serán también algo nuestro, porque aquellos hombres serán mucho de nosotros mismos. La flor de la vida -dice Goethe- apenas tiene color ni forma; pero los opulentos racimos de uvas maduras y jugosas son deleite de los dioses y de los hombres. Aun estas mismas voces de negación cuyos ecos se hablan y responden de uno a otro ámbito del mundo político moderno, y que son la más explícita condena de muerte de los actuales sistemas de gobierno, ¿cabe reputarlas estériles? ¿Cabe desconocer su significación? (...)

Pues bien, de Italia nos viene otra voz no menos significativa que en un periódico redactado por un grupo de jóvenes emprendedores que buscan orientación, deplora a propósito de la crisis que Italia esta atravesando- el imperio político de una mesocracia sin idealidad, cuya base es un parlamentarismo *piatto*. Y al hablar de ellos y de la mentada crisis, añade un articulista de la *Nuova Antología*: Una cosa urge principalmente, y es no mecerse en la ilusión de que un país pueda levantarse dentro del sistema a que debe su parábola descendente. Urge que el pueblo y el soberano adviertan acordes la gravedad de la crisis y salven a Italia de la terrible duda de si en un estado las libertades políticas sólo pueden vivir a expensas de las virtudes públicas.

Voces de negación por todas partes, voces de dudas de todas las juventudes, como saludando la aparición del gran problema moderno que se va levantando imponente y que Guyau, el maestro de los jóvenes, ha planteado en estos términos: El equilibrio, la conciliación de la individualidad siempre creciente, con el sentimiento de la solidaridad que va creciendo cada vez más.

Ante la majestad de este nuevo mundo de ideas, cuyos polos parecen ser el socialismo y el anarquismo, hay más sinceridad y más promesas en las dudas e inquietudes de los jóvenes, que en las escépticas o estériles afirmaciones de los que todavía tienen en sus manos el fantasma del poder social; así como en

aquelles paganos que adoraban y sacrificaban ante unas figuras de dioses en quienes no creían, había un espíritu menos religioso y fecundo que en los que levantaron un altar vacío y le pusieron esta inscripción: *Deo Ignoto*.

Joan Maragall: "La nueva generación", 26.02.1893

Nietzsche

Que n'hi ha de maneres d'entendre la vida, de sentir-la! Nosaltros, homes d'avui, hem d'abarcàr totes les que puguem, tastar-les totes, que, ben tastades, no n'hi ha ni una on no s'hi trobi quelcom de gust, de l'aroma immortal que és el gran secret de les coses. És digne de nosaltros el deslliurar-nos de l'horrible *besoin d'affirmer*, que diu en Bourget, que per altres generacions podia no ser horrible, podia ser, i segurament era, necessari per la missió que duïen en l'evolució humana; però avui... avui el nostre esperit, obert als quatre vents, és indulgent amb una indulgència robusta i de bon ésser, més gran, més forta i més sanitària que tots els dogmes i tots els axiomes i tots els exclusivismes, perquè té prou serenitat i prou altesa per a dir a cada un d'ells, en els més oposats, una rialla quasi divina: Tu deus tenir raó, i tu també, perquè tots en poden tenir.

Ja ha passat el temps de les santes indignacions i d'escandalitzar-se i de lluitar i morir per una idea. En això hi podia haver certa grandesa d'època; però jo crec que la grandesa d'avui, la nostra, consisteix no en morir per una idea sinó en viure per totes. Viure, viure tot lo que es pugui en extensió i en intensitat. Ja que lo que abans eren afirmacions o negacions es van tornar simpaties o antipaties, i tota l'antiga escala de persecució an el martiri es segueix amb les gradacions d'una mitja rialla, des de la d'extàtica beatitud fins a la de la ironia, i encara, aquesta, com més fonda més serena. (...)

Nietzsche aixeca bandera davant de la idea determinista pessimista democràtica que avui està apoderada de tot; i afirmant la lliure voluntat humana, desencadena la *Wille zur Macht* (voluntat del poder) com a gran força impulsora de la vida, i diu:

«El fi de la vida és el goig, la satisfacció dels instints; el medi per a disfrutar-la, la força, el poder. Davant de la vida, davant del goig, davant del poder, els homes són essencialment desiguals: hi ha els *senyors*, forts de cos i d'ànima, lliures, irresistibles, que viuen la vida intensa, assedegats de goigs i de lluites, dominadors valents i brutalment ajogassats, egoistes sublims de la vida, *lleons riallers* que davallen de la selva impetuosos, atropellant i esbocinant tot lo que bé els escau sota les llurs urpes victorioses. Per ells viure és poder, poder és disfrutar, i el llur imperi és el de la força corporal florida i exuberant que s'esbrava en jocs i en festes, en crits i en guerres, en tot lo que és fort, lliure i alegre.

»Dessota d'aquests pocs (perquè *excel·lent* vol dir *triat* i *escàs*) hi ha la pasta humana, la massa dels esclaus, dels pobres de valer o de valer comú, dèbils, irreflexius pobres d'instint, naturalment predestinats a servir d'objecte a la força dels forts, a ser el llur pedestal, a dalt d'on els *hèroes* absorbeixen, representin l'*home* i la vida, l'abracin i visquin tota en si per tots els altres plegats.»

«Panphilos» [J. Maragall], "Nietzsche", L'Avenç, 2a. època, any V (1893), ps. 195-197 (fragment)

La independència de Catalunya

El pensament espanyol és mort. No vull dir que no hi hagi espanyols que pensin, sinó que el centre intel·lectual d'Espanya ja no té cap significació ni eficàcia actual dintre del moviment general d'idees del món civilitzat. Per això nosaltres, que tenim cor de seguir dintre d'aquest moviment general, hem de creure arribada a Espanya l'hora del campí qui puga, i hem de desfer-nos ben de pressa de tota mena de lligam amb una cosa morta.

Això no ens ha de costar gaire envers de les manifestacions superiors de la intel·ligència, perquè d'una part el centre intel·lectual d'Espanya ja en produeix ben poques, i d'altra part la nostra vocació i la nostra educació lliure i personal ja ens n'aparten, d'aquell centre. En aquest ordre ens resta només un perill que és invers. A Madrid s'han adonat de que a Catalunya hi ha quelcom de moviment intel·lectual europeu, viu, espontani, jove; i miren de nodrir-se'n atraient-lo, assimilant-lo i donant-lo després com a vida intel·lectual espanyola. Afalaguen els nostres escriptors i artistes, els adulen, s'aprofiten de la seva susceptibilitat per a qualsevol mortificació o desengany que hagin rebut en la terra pròpia, i si convé els hi exciten interessos més pràctics fent-los veure que Catalunya és un medi massa reduït i massa industrial perquè les arts de la intel·ligència puguin donar per a viure, i que a Madrid guanyaran més fàcilment *honra y provecho*. Uns diran: "Si em tradueixen un llibre, si em compren un quadro, com podrien fer en qualsevol nació estrangera, ¿per què m'haig de privar d'aquesta honra i d'aquest profit?" Està bé no privar-se'n; que tradueixin el llibre, que

comprin el quadro; però res més. I sobretot quan pintem un altre quadro o escrivim un altre llibre, no pensem en què a Madrid podrem col·locar-lo; perquè en aquesta suggestió hi ha un gran perill per a la nostra independència intel·lectual. Altres diran: "Enviem-hi llibres i quadros, invadim-los, dominem-los, donem-los la sang nostra, i nosaltres serem l'Espanya". Això és una il·lusió encara més perillosa: avui per avui no som prou forts per a invadir res, ni per a dominar res; nosaltres no serem mai l'Espanya intel·lectual, perquè a aquesta Espanya actualment morta li resta una forta tradició literària i artística que en comptes de dominar-la ens dominaria a nosaltres. Hem viscut massa temps plegats; la influència de la instrucció oficial o de la cultura castellana, tan superior a la nostra per segles, ens ha fet massa aptes a ser penetrats per aquella tradició; i com que al mateix temps les condicions naturals del nostre esperit ens fan absolutament ineptes per assimilar-nos-la i fer-la evolucionar en el sentit nostre, per això dic que avui tota promiscuïtat intel·lectual amb els castellans, siga per venir ells a nosaltres o siga per anar nosaltres a ells, no pot ésser sinó en detriment de la integritat i de l'evolució natural i pròpia del pensament català. Considerem que en una tal promiscuïtat ens hi juguem la personalitat de l'esperit català i tot l'esdevenir de Catalunya. Mirem de no sacrificar aquestes coses tan grans i tan santes a una vanitat personal i momentània, a un despit d'home dèbil, o a un interès massa petit.

I ara que he dit lo que hem d'evitar per no continuar el nostre lligament intel·lectual amb Espanya, diré lo que hem de desfer, que és lo referent a les manifestacions més generals, les que van més a la massa del poble. El pa i el vi intel·lectual de la gent d'avui són els diaris i el teatre. La gran massa composta dels que viuen de renda, des industrials, dels homes de negocis i de carrera, dels dependents i dels treballadors, en quant a idees generals pensen, de dies, amb el diari que llegeixen, i de nits en el teatre on van a distreure's.

Doncs bé, envers això s'hauria de fer una veritable lliga -sense comissions ni juntes, per l'amor de Déu!-, una lliga de bones voluntats treballant cada una pel seu cantó. Que cadascú faci un acte de voluntat dient: "No llegiré cap periòdic de Madrid ni cap periòdic que inspire el seu criteri en el de Madrid." Això, als intel·lectuals no els ha de costar res; perquè de periòdics d'aquesta mena ja no en llegeixen, ni ganes, sinó per excepció en cas de veritable necessitat. Doncs esmercem el nostre esforç personal en convèncer als altres de que no els cal llegir-ne, fent-los veure la poca substància i lo ridícul dels clixés de la premsa madrilenya o amadrilenyada. I si ens diuen que mentres depenguem administrativament de Madrid sempre ens caldrà saber-ne quelcom, responem-los que, per lo que ens interessa, tots els periòdics d'aquí, fins els d'esperit més català, ens en diuen prou i massa.

En quant a teatres, s'ha de fer una guerra a mort al *género chico*. No ens hem de cansar de dir i de fer córrer la idea de que el xulisme i el flamenquisme són el salt endarrerere d'una raça decrepita que, de més a més, no és la nostra; que per a divertir-se valen deu-mil vegades més gèneres com les *gatades* d'en Pitarra, les peces amb música de [Joan] Manén, l'hermós humorisme barceloní d'en Vilanova, els arreglos del francès; perquè en totes aquestes coses hi ha una gràcia, més alta o més baixa, però al capdavant és gràcia europea, gràcia de gent civilitzada; mentres que el xulisme i el flamenquisme els ulls de la gent civilitzada no els han de poder sofrir sinó com gràcies i treballs estrambòtics d'una tribu africana d'aquestes que de vegades se'ls deixa posar unes quantes barraques en un tros de terra per a edificar, i que un entra a veure un cop per curiositat amb certa llàstima. Diguem que els que s'ho miren amb d'altres ulls i ho van a veure sovint perillen de tornar-se com ells. Per això, apartar-los-en, a més d'ésser una obra patriòtica, és una obra de misericòrdia; anar a moure un escàndol a qualsevulla de tals representacions, una obra de valor cívic; i el fer la guerra per tots els medis als empresaris, una veritable obra de caritat. Redimir d'aquests espectacles, en qualsevol forma, als infeliços que encara hi van de bona fe, és tan o més meritori que ho fou anar a redimir els captius del Marroc.

Pensem que el dia que Catalunya s'hagués deslliurat del teatre i de la premsa de Madrid (i de la d'aquí que encara es fa a la madrilenya), la nostra independència intel·lectual estaria molt avançada; i que el dia que la nostra independència intel·lectual siga complerta, lo demés serà lo de menos, i Catalunya formarà part d'Europa.

Joan Maragall: "La independència de Catalunya", inèdit (1897)

Alma catalana

El alma de un pueblo es el alma universal que brota al través de un suelo. El alma catalana es pirenaico-mediterránea: los adustos Pirineos descenden en pétreo oleaje apaciguándose a medida que se aproximan al dulce mar latino, de claro horizonte: en el horizonte del mar hay las claridades de Italia, de Grecia. El alma catalana es adusta y clara.

La tierra catalana es dura, pero agradecida: así sus hijos aprenden a trabajarla por necesidad, y son estimulados por la recompensa: son acostumbrados al triunfo por el trabajo. Así su trabajo es alegre; trabajan cantando, y trabajando y cantando descenden al mar que les atrae con la promesa de nuevos triunfos y el eco de nuevos cantos. Así los catalanes son rudos y expansivos a un tiempo, porque aman la tierra y el mar; y hábiles para enriquecer el producto de la tierra propia y lo que el mar les trae de las aguas, y no saben servir ni mandar porque todos se sienten iguales para el triunfo por el trabajo directo; y cada uno se siente libre y siente libres a los demás, y todos orgullosos de su libertad, y tan celosos de ella, que repugnan cederla aún para la

organización social, porque creyendo bastarse cada uno a sí mismo, no la sienten necesaria. Satisfacen mejor su sociabilidad donde menos atados se sienten por ella. Dentro de cada catalán hay un anarquista.

Son trabajadores esperanzados, y por esto poco contemplativos: si descansando miran al cielo, ven en el cielo un bello descanso extendido sobre el trabajo de la tierra, y no suelen preguntar qué hay más allá de las estrellas. Así su piedad es serena y confiada: confían en ese algo bueno que resplandece claramente en la tierra como en el cielo, y lo aman en proporción del bienestar íntimo que les procura; gustan de comprender hasta donde pueden comprender claramente, pero lo incomprensible no les atormenta: no son ambiciosos de lo absoluto. Suelen reír de lo que no entienden.

El catalán siente su alma, pero no siente el peso de su alma: y por eso le interesa más su historia que su filosofía, y ama su lengua más aún que su historia. De las artes goza sobre todas la música y el teatro, porque son directas y no cabe engaño en ellas.

En todo es franco, y quiere franqueza. Es pronto en sus afectos, no los extrema: ni traidor, ni mártir. Su amor más constante es el de su libertad. La ha aprendido del mar y de las cimas de los montes.

He aquí el alma catalana: libertad.

“Alma Española” any II, núm. 12 - Madrid , 1904. p. 6